

Dolores Butić
Sveučilište u Zadru
Centar za strane jezike
Obala Petra Krešimira IV 2, HR-23000 Zadar
dbutic@unizd.hr

ANTROPONIMI I TOPONIMI U DJELU *OBSIDIO IADRENSIS*

U radu se istražuju antroponimi i toponimi u djelu *Obsidio Iadrensis*, koje se prema mišljenju povjesničara smatra jednim od najvrjednijih pripovjednih izvora za poznavanje hrvatske povijesti XIV. stoljeća i jednim od malobrojnih, ali kvalitetnih književnih djela našeg predrenesansnog razdoblja. Istraživanje je provedeno na »zagrebačkom rukopisu« iz 1532. godine, koji je najbliži nepostojećem i pretpostavljenom arhetipu, uz konzultaciju vatikanskog (XVII. st.) i Frauenbergerovog prijepisa (XVIII. st.), te Lučićevog (1666) i Schwandtnerovog (1747) tiskanog izdanja. Obradena građa je prilog proučavanju povijesne hrvatske antroponimije i toponimije, a na osnovi uočenih osobitosti nastoji se usmeriti istraživanje otvorenih pitanja koja prate ovo zanimljivo, zagonetno i još uvijek nedovoljno istraženo djelo.

1. Uvod

Obsidio Iadrensis, djelo anonimnog autora o mletačkoj opsadi Zadra koja je trajala od 12. kolovoza 1345. do 21. prosinca 1346. godine, smatra se prema mišljenju povjesničara jednim od najvrjednijih pripovjednih izvora za poznavanje hrvatske povijesti XIV. stoljeća (Klaić 1976:216; Budak 1983/1984:353), te jednim od malobrojnih, ali kvalitetnih književnih djela našeg predrenesansnog razdoblja (Budak 1983/1984:353). Djelo je podijeljeno u dvije knjige od kojih prva, nakon prologa sadrži trideset i tri naslova, dok druga ima dvadeset i tri naslova.¹

¹ Posljednji, dvadeset i treći naslov druge knjige *Excusatio auctoris* je precrtan.

O *Opsadi* nemamo nikakvih podataka osim onih koje pronalazimo u tekstu; ne znamo tko, kad, gdje i za koga je napisao ovaj tekst koji je nastao po narudžbi, kako navodi anonimni autor u pismu nepoznatom naručitelju, koje je uvršteno u djelo između prologa i početka opisa. Ni originalni rukopis nam nije sačuvan, već tri prijepisa. Najbliži nepostojećem i pretpostavljenom arhetipu je zagrebački rukopis² iz 1532. godine koji se čuva u Arhivu HAZU, dok je prema mlađem vatikanskom rukopisu, hrvatski povjesničar Ivan Lučić Lucius prvi objavio tekst 1666. godine u Amsterdamu. Godine 1747. djelo preuzima i štampa Schwandtner, a 2007. godine Branimir Glavičić i Vladimir Vratović su sa suradnicima Damirom Karbićem, Miroslavom Kurelcem i Zoranom Ladićem priredili, prema rukopisnoj ostavštini Veljka Gortana, dugo očekivano kritičko izdanje djela. Sačuvan je još jedan primjerak koji je u XVIII. st. prepisao zadarski bibliotekar i starinar Domenico Ignazio Fraunberger i čuva se u Znanstvenoj knjižnici u Zadru.³

Dosadašnje istraživanje u čijem je središtu bilo pitanje autorstva nije dalo konkretne rezultate, osim odbacivanja formulirane pretpostavke o Matafarovom autorstvu zbog nedostatka filoloških dokaza.⁴ Olga Perić je nakon provedene jezične analize i usporedbe *Opsade* s jedinim sačuvanim Matafarovim djelom *Thesaurus Pontificum* vratila istraživanje autorstva na početak: *Obsidio Iadrensis* je djelo anonimnog autora (2009:291–297).

Istraživanjem antroponima i toponima u djelu *Obsidio Iadrensis* nastoji se pridonijeti proučavanju povijesne hrvatske antroponimije i toponimije, ali i boljem poznavanju djela čije je razumijevanje opterećeno brojnim jezičnim i sadržajnim nejasnoćama, koje se ne mogu opravdati samo (ne)mogućnostima teksta u vrijeme njegovog nastanka. Rezultati istraživanja mogli bi usmjeriti daljnje istraživanje navedenih otvorenih pitanja koja prate ovo zanimljivo, intrigantno i još uvijek nedovoljno istraženo djelo. Istraživanje je provedeno na »zagrebačkom rukopisu« kao najstarijoj potvrdi djela uz konzultaciju navedenih sačuvanih i dostupnih rukopisa i izdanja.

² Kao prepisivač zagrebačkog rukopisa naveden je Franciscus de Chrysogonis, ali je to prezime precrtano i napisano Fumatis.

³ Postojeći rukopisi i izdanja navedeni se u popisu izvora.

⁴ Franjo Rački je prvi upozorio na historijsku važnost djela i iznio mišljenje o autorstvu i vremenu nastanka djela, a osim spomenutih autora (Klaić, Budaka, Perić, Vratović i Glavičić) *Opsadom* su se još bavili Gortan, Ladić i Begonja. Njihovi se radovi donese u popisu literature.

2. Antroponimi

U djelu *Obsidio Iadrensis* potvrđena su dvadeset i četiri osobna imena⁵ kao dio jednoimenske (osobnoimenske) formule, ili kao dio sastavnice imenske formule složenije strukture:

Andreas (Andree, Andream, Andrea)

Bartholomeum

Bartholus

Bertandus

Biualdus (Biualdum)

Carolus (Karolus; Krolus, Kroli, Krolo)

Cerne

Delphinus (Delphini, Delphinum)

Franciscus (Franciscum)

Georgius (Georgium)

Gregorius (Gregorium)

Iohannes (Iohanni, Iohannem, Iohanne)

Lodouicus (Lodouici, Lodouicum, Lodouico; Ludouicus, Ludouici, Ludouico)

Marcus (Marci, Marco)

Marinus (Marinum, Marino)

Martinussius (Martinusius)

Michael (Michaelis)

Mladinus

Nicolaus (Nicolai, Nicolaum, Nicolao)

Paulus (Paulum)

Petrus (Petri, Petro)

Stephanus (Stephani, Phano)

Thomas

Vladislaua

Zoillus (Zoilli).

Osim imena protagonista opisanih događaja kojima je posvećen ovaj rad, u *Opsadi* se spominju antički i biblijski likovi i to Aleksandar,

⁵ *Bartholomeus* i *Bartholus* se računaju kao dva imena, iako se radi o istoj osobi, dok je *Phano* vjerojatno pogrešno napisan oblik *Stephano* (25r).

Asmodeji,⁶ Bakho, Belijal, David i Šaul, Duh Sveti, Eli, Gromovnik, Hektor, Izak i Jakov, Krist, Mars, Pavao, Sabaot, Sabthael,⁷ Samson, Titan, te autori Alan od Otoka, Aristotel, Egidije, Jeremija, Porfirije.⁸

Potvrđeni su blagdani:

in festo S. Chrysogoni (27r)

eorum pastoris festum mirifici martiris Chrysogoni (27r)

in festo Zebedei apostoli Iacobi (63r)

die immediate subsequenti scilicet solemmissimi Chisti athletę Laurentii
(66r)

pridie leuitę Laurentii festo (67v)

cum ipsa dies vigilie dedicationis principis Michaelis (21v)

in festo S. Syluestri pape (47r)

soleminate apostoli Thome (76r).

Autor spominje mletačku zastavu s likom sv. Marka *vexillum effigiei S. Marci* (32r) i zadarsku s likom sv. Krševana *vexillo S. Martyris Grisogoni* (56v), te štiti s likom sv. Krševana *admixtis coloribus S. Chrysogoni* (67r), pri čemu se uočava nedosljednost u pisanju imena sveca (*Chrysogoni, Grisogoni*).

2.1. Determinacija prijedlogom *de*

U *Opsadi* je potvrđena determinacija prijedlogom *de*⁹ s posvojnim ge-

⁶ Jedino autor *Opsade* donosi ime kralja demona, zloduha požude Asmodeja u množini (Glavičić 2007:300).

⁷ Ime Sabthael, koje se očividno odnosi na vruga, potvrđeno je jedino u *Opsadi*. Najbliža mu je usporedba Sammael u apokrifnom spisu *Uznesenje Izaijino* (Glavičić 2007:292).

⁸ Antički i biblijski likovi: *Alexandri* (50r), *Asmodeorum horrendum* (14r), *Bacchi* (71v, 73v), *Belialis alumni* (57v), *Dauid equidem uates egregius ac Deo dilectus, cognitor sui facinoris tibicen Christi et lyra Noui testamenti a facie iniquissimi Saulis, teribilis sui soceri* (02r), *illud elegicum metrum regis Dauid* (03v), *Dauidis* (62r), *S. Paraclyti* (21r), *iustissime Helii* (03r), *magni Tonantis* (30r, 34r, 63v), *Hectoris* (50r), *quam Isaac intulit Iacob* (04r), *Christi athletę* (66r), *militis Christi* (67r), *Mars* (71r), *Paulus* (45r), *ad eternum Sabaoth* (03r), *ad perpetuum Sabaoth* (55r), *de grandis Sabthael* (03v), *Sansonis* (50r), *Titan* (23v, 51v), *Tytanis* (71r). Autori: *Alani* (17r), *Aristoteles philosophus et Porphirius* (25v), *Egidius in libro lauabiliter Regimenis principium* (03r), *Hyeremias nono sue lectionis capitulo pneumatismatis almi prolatione attestatur* (03r).

⁹ Proučavanje dvočlanih i tročlanih filijacija u antroponimijskoj građi o srednjovjekovnom Splitu pokazalo je da se prava prezimena koja se javljaju u XIV. stoljeću oblikuju uobičajenom romanskom prezimenskom formulom u ablativu plurala uz prijedlog *de* i uobičajenom hrvatskom (slavenskom) patronimičkom tvorboom na *ić* (Marasović-Alujević 2003:59). Prezimena u dalmatinskim gradovima pokazuju prve

nitivom:

Bartholomeum Petri de Storadis (17v)¹⁰

Bartholus Petri de Sloradis (74v)

Biualdus Gregorii de Botono (12v)¹¹

Georgius Francisci de Carbanossis (12v)¹²

Paulus Stani de Varicassis (74v)

Thomas Iacobi de Petrizo (13v)¹³

zatim determinacija prijedlogom *de* bez posvojnog genitiva:

Cerne de Fanfogna (25r)¹⁴

Marinus de Calcina (74v)

Martinussius de Butouann (08r)¹⁵

Paulus de Grubogna (25r)¹⁶

Petrus de Matafarro (13r)¹⁷

Michael de Cedulinis (74v)

ili obje varijante:

Andreas Viti de Sloradis (54v)¹⁸

Andream de Sloradis (28v).

Ova determinacija može biti dopunjena titulom ili službom:

per reliquum capitaneum castris nomine Ioannem de Scherbeç conciuem
(65v)

s.¹⁹ *Michael Blasii de Soppe* (08r)²⁰

tragove u XII. stoljeću i nadimačkog su postanja (Šimunović 2009:175).

¹⁰ Oznaka uz primjer odnosi se na broj stranice zagrebačkog rukopisa, čiji je fak-simil priložen navedenom kritičkom izdanju. Primjeri koji se ponavljaju nalaze se u bilješkama.

¹¹ Ostale potvrde: *Biualdum eius sotium* (12v), *Biualdum Gregorii de Botono* (62v).

¹² Ostale potvrde: *Georgium reliquum consortem* (12v).

¹³ Genitiv *Iacobi* je napisan iznad prijedloga *de*.

¹⁴ Iznad *Cene* dopisano je r. Ostale potvrde: *Cerne de Fanfogna* (54v), *Cerne de Fan-fognis* (46r).

¹⁵ Ostale potvrde: *Martinussius de Butouano* (13r). Prijedlog *de* napisan je kraticom.

¹⁶ Ostale potvrde: *Paulum de Grubogna* (46r). Prijedlog *de* napisan je kraticom.

¹⁷ Ostale potvrde: *Petrus de Matafaris* (74v).

¹⁸ Ime *Andreas* napisano je kraticom.

¹⁹ ser.

²⁰ Ostale potvrde: s. *Michael* (08r).

generalis erat capitaneus prefectus Petrus de Canali (08v)²¹
capitaneus oppidi S. Michaelis Zoillus de Vrsulino (64v).²²

Dva se imena pišu u tri različite formule i to s genitivom i prijedlogom *de*:

Franciscus Pauli de Georgio (25r)

Nicolaus Machi de Gallellis (08r)

zatim s prijedlogom *de* bez genitiva:

Franciscum de Georgio (46v)

Nicolaus de Gallellis (74v)

te u varijanti s izostavljenim prijedlogom:

Franc. Pauli Georgio (54v)²³

Nicolaum Madii Galleli (28v).

Paulus Stani de Varicassis (74v) ima još potvrdu *Paulus de Varicassis natus Stani* (54v) i jedina je imenska formula u tekstu koja sadrži *natus*.

Primjeri *nobilem virum Bartholomeum Petri de Storadis* (17v) i *Bartholus Petri de Sloradis* (74v) pokazuju kako *Bartholomeus* u sljedećem spominjanju prelazi u *Bartholus*, a *de Storadis* u *de Sloradis*.

Martinussius de Butouann (08r) kasnije postaje *Martinussius de Butouanno* (13r), a treća potvrda ovog imena *Martinusius predictus* (13v) ukazuje na nesigurnost u pisanju *geminata* (*Martinussius* i *Martinusius*).

Nicolaus Machi de Gallellis (08r) se, kako je već navedeno, bilježi i *Nicolaum Madii Galleli* (28v), dakle, s promjenom genitiva *Machi* u *Madi* i prijelazom dvostrukog *l* u jednostruko (*Gallellis* i *Galleli*).

Navedeni primjeri potvrđuju da determinacija prijedlogom *de* može doći s ablativom singulara (*de Botoño, de Calcina, de Canali, de Fanfogna, de Georgio, de Grubogna, de Matafarro, de Petrizo, de Soppe, de Vrsulino*.) ili s ablativom plurala (*de Carbanossis, de Cedulinis, de Fanfognis, de Gallellis, de Matafarris, de Sloradis, de Storadis, de Varicassis*).

Obje su varijante potvrđene u primjerima:

Cerne de Fanfogna (25r i 54v)

Cerne de Fanfognis (46r)

²¹ Ostale potvrde: *dictus Petrus Capitaneus generalis decem galearum* (12v), *ad dictum Petrum de Canali Capitaneum sepe nominatum* (13r), *imperio Petri Cap. prefati* (14r), *Petrus de Canali predictus* (43r), *Petrus de Canali cap. hostis seu exercitus sticati* (57r).

²² Ostale potvrde: *illius proditoris Zoilli* (65v).

²³ Ostale potvrde: *Franciscum quondam Pauli de Georgio ipsorum concieue* (16r).

Petrus de Matafarro (13r)

Petrus de Matafaris (74v).

gdje je vidljiva i nesigurnost u pisanju geminata (*Matafarro* i *Matafaris*). Svojim se morfološkim oblikom izdvajaju dva primjera i to *de Butouann* (08r) i *de Scherbeç* (65v).

2.2. Determinacija prezimenom

Determinacija samo prezimenom potvrđena je kod mletačkih kapetana:

Andreas Maureceno (68v)²⁴

Marcus Iustiniano (68v)²⁵

dok je u ostalim primjerima ovakva determinacija nadopunjena bračnim odnosom:

Vladislaua relicta Neliptii generationis Suadcich (04v)²⁶

etnikom

Marinus Faletto Venetus (45r):²⁷

ili najčešće službom:

Andreas Dandolo, Dei gratia Dux Venetiarum et cetera ut supra (09r)

Marcus Cornario tunc comes Iadre (12v)²⁸

comes Paulus Banich seu generationis Subichieuich (07v)²⁹

Petrus Cifranus Capitaneus generalis Venetarum gallearum (36r)³⁰

²⁴ *Mauroceno* je napisano s o iznad n. U tekstu je potvrđen još primjer *Andree Mau-receno* (74v). U dva se preostala primjera napominje da se radi o kapetanu *magnifico ac potenti viro et domino domino suo domino Andree Maureceno capitaneo generali* (69r), *iunior capitaneus maris scilicet Andreas Maureceno* (76v).

²⁵ U tekstu je potvrđen još primjer *Marci Iustiniano* (74v). U preostalim se primjerima navodi da se radi o kapetanu *Capitan i. Marcus Iustiniano* (16v), *(capitaneus) alter bastide Marcus Iustiniano* (42r), *loco Marci Iustiniani qui generalis capt. erat exercitus terrestris* (43r).

²⁶ Ostale potvrde: *supradicta praefata Vladislaua* (05r), *ipsa Vladislaua* (05v), *Vladislaua* (06r). Pripadnost obitelji Nelipčića rodu Svačića navodi se jedino u *Opsadi*. Mjesto je dvoznačno jer bi se moglo protumačiti da je Vladislava iz roda Svačića, a ne Nelipac, a ona je pripadala rodu Gusića (Glavičić 2007:294).

²⁷ *Faletto* je napisano s o iznad t.

²⁸ Ostale potvrde: *nobili et sapienti uiro Marco Cornario de suo mandato comiti Iadre* (08v), *cum dicto Marco comite* (12v).

²⁹ Oblik *Subichieuich* potvrđen je jedino u *Opsadi*, kao i navod da se član glavne grane knezova Bribirskih naziva ovim imenom (Glavičić 2007:295).

³⁰ Ostale potvrde: *idem Capitaneus Petrus Cifranus* (42r), *Petrus Cifrano erat generalis capitaneus maris* (45r), *memoratus Petrus Capithaneus* (50v).

per voiuodam Laçchouich (57v)

comes Mladinus generationis eiusdem /Subichieuich/ (07v).

Spomenuti mletački kapetan *Andreas Dandolo*³¹ potvrđen je u obliku *Dandolo*³², a *Petrus Cifranus* (36r i 42r) u obliku *Cifrano* (45r).

Primjer *Marcus Iustiniano* (16v, 42r, 68v) je dosljedno pisan, dok je uz oblik *Marci Iustiniano* (74v) potvrđen primjer *Marci Iustiniani* (43r).

2.3. Determinacija kraljeva

Rex Ludouicus (04r) ili u inverziji *Ludouicus rex* (07r) koji se navodi kao kralj Ugarske *Lodouicus Dei gratia rex Vngarię* (18v), ugarski kralj *in protectione liberalis et naturalis domini Lodouici regis Vngareorum* (29v) ili kralj Panonije *ad dictum Lodouicum regem Panonię* (16r) potvrđen je, dakle, kao *Ludouicus*³³ i *Lodouicus*³⁴. Izdvojiti ćemo primjer *in protectione liberalis et naturalis domini Lodouici regis Vngareorum* (29v) zbog genitiva plurala *Vngareorum* umjesto uobičajenog *Vngarorum*.

Ludovikovog brata Andriju anonimni autor naziva kraljem Sicilije *Andreas Sicilię rex* (04v) ili napuljskim kraljem *Andree regis Neapolitani vestri germani fratris* (58v).³⁵

2.3.1. Osobitosti u determinaciji kralja Karla

Kralj se Karlo spominje ukupno šest puta u tri poglavlja prva knjige *Op-sade*. Dvije su potvrde u trećem poglavlju³⁶ pod naslovom *Incipit pars executiua qualiter congregauit rex Ludouicus exercitum* u kojem nakon prologa

³¹ *Andreas Dandolo, Dei gratia Dux Venetiarum et cetera ut supra* (09r), *Andreas Dandolo Venetiarum Dalmatię et cetera ut supra* (10r), *Andreas Dandolo Dei gratia Venetiarum Dalmatię atque Croatię Dux et cetera ut supra* (10r), *Andreas Dandolo Dei gratia Venetiarum et Dalmatię et cetera ut supra* (10v), *coram Duce Andrea Dandolo* (75r).

³² *Andreas Dandolo, Dei gratia Venetiarum Dalmatię atque Croatię dux, dominus quarte, partis et dimidii totius imperii Romanię* (08v).

³³ Ostale potvrde: *Ludouicus hic primogenitus ac patris succedens* (04v), *idem Ludouicus rex succedens Krolo patri* (04v), *memoratus Ludouicus rex* (07r), *ipso Ludouico rege* (11r), *a Ludouico ipsius successorre* (15v), *Ludouici predicti* (17v).

³⁴ Ostale potvrde: *Lodouicus memoratus rex* (18v), *per regem Lodou.* (18v), *ad regem Lodouicum* (26r), *idem rex Lodouicus* (27r), *dicto Lodouico* (28r), *idem rex Lodouicus* (27r), *in Lodouico ipsorum rege* (35r), *Lodouicus rex* (46r), *Lodouicus Dei gratia rex Vngarię* (46r, 47r), *Lodouicus Dei gratia Vngarię Dalmatię Croatię Rame Servię Gallicię Lodomarieque rex* (47r), *ad Lodouicum regem* (53v), *dictum Lodouicum regem* (53v), *regis Lodouici* (54r), *Lodouicus rex* (54r).

³⁵ Ostale potvrde: *ad prefatum Andream natum felicis memorię Kroli regis Vngarorum regem Sicilię* (17v), *ad presentiam Andree regis Sicilię* (20r), *memoratus Andreas rex* (20r), *Andree regis Neapolitani vestri germani fratris* (58v).

³⁶ Numeracija poglavlja, radi lakšeg snalaženja u tekstu, preuzeta je iz kritičkog izdanja *Obsidio Iadrensis*, o. c.

i autorovog pisma započinje opis događaja, zatim tri potvrde u devetom poglavlju pod naslovom *Qualiter Iadertini sanctius sibi elegerunt consilium* i jedna u desetom pod naslovom *De pugna occasione cathene*.

I dok se oblici *Carolus* (04r, 15v, 16r), *Carolo* (04v), *Caroli* (15v, 17v) podudaraju u svim potvrdama djela, zagrebački se rukopis izdvaja specifičnim oblicima *Karolus* (04r), *Krolo* (04v), *Kroli* (15v, 17v), *Carolus* (15v), *Krolus* (16r). U samoj *Opsadi* odudara oblik *Carolus* (15v) u devetom poglavlju, u kojem su potvrđeni još *Kroli* (15v) i *Krolus* (16r), a zanimljivo je da se *Kroli* i *Carolus* navode u istoj rečenici i to u govoru plemenitog građanina koji hrabri Zadrane da se odlučno suprotstave oholim Mlečanima i priklo-
ne kralju Ludoviku.

Postavlja se pitanje zašto se oblik *Carolus* u dijelu rečenice u kojem se iznosi stav o kralju Karlu, odnosno mišljenje da je prema Zadru i njegovim plemenitim ljudima gajio posebnu naklonost (*idem Carolus rex specialem charitatis amorem in urbem et homines generosos huius ciuitatis gesserit*, 15v) nalazi između oblika *Kroli* i *Krolus* kakvi su karakteristični za zagrebački rukopis? Primjeri u devetom i desetom poglavlju pisani su drugačijim rukopisom od onih u trećem poglavlju. Vraćajući se na uvodnu riječ prepisivača zagrebačkog rukopisa koji se potpisuje kao Franciscus de Fumatis, postavlja se pitanje o stvarnom broju prepisivača/autora koji su sudjelovali u nastanku zagrebačkog rukopisa.

2.4. Determinacija službom

Od determinacije službom u tekstu se nalaze primjeri:

prefati comitis Biualdum eius sotium (12v)³⁷

egregius Delphinus naturalis dominus Vienensis (28r)³⁸

comitem Gregorium Cruati (23r)³⁹

ducem Nicolaum totius Slauonię banum (04v)⁴⁰

dux banus Bosnensis nomine Stephanus heretice prauitatis alumnus (19r).⁴¹

Potvrđene su crkvene službe:

³⁷ Vidi bilj. 6

³⁸ Ostale potvrde: *Delphinus* (28r), *Delphini* (29r), *Delphinum* (30r).

³⁹ Ostale potvrde: *idem comes Gregorius* (23v).

⁴⁰ Ostale potvrde: *cum dicto Nicolao bano* (05v), *Nicolaus banus totius Slauonię* (18v), *Nicolao totius Slauonię bano* (25r), *Nicolaus banus Slauonie* (58v).

⁴¹ Ostale potvrde: *coram et Phano bano Bosnensis rebelli dictę vniuersalis basilicę* (25r), *ille Stephanus banus* (25v), *Bosnensis banus* (30v), *bano Bosnensi* (56v), *Stephani Bosnensis bani Belialis alumni* (57v).

Bertandus presbyter Aquilegiensis patriarcha (56r)
fratrem Gregorium monachum nostrum (69v)
secundum nuntium nomine fratrem Marinum Minorum ordinis Iadrensem (19r)⁴²
cum Marino fratre nostro (69r)
quidam frater Michael abbas monasterii Sanctorum Cosme et Damiani de monte dioecesis Iadrę (69r)⁴³
quendam fratrem Predicatorum ordinis nomine Nicol. Veglensem (13v)⁴⁴
dominus Nicolaus Dei gratia Iadrensis archiepiscopus (13v).⁴⁵

2.5. Determinacija rodbinskim odnosom

Potvrđena je i determinacija rodbinskim odnosom, pa tako anonimni autor kod spominjanja kralja Ludovika često ističe i njegovog oca kralja Karla *Ludouicus hic primogenitus patris succedens* (04r), *idem Ludouicus rex succedens Krolo patri* (04v), *a nato felicis et pię memorię Kroli regis* (15v), kao i kod spominjana Ludovikovog brata kralja Andrije *ad prefatum Andream natum felicis memorię Kroli regis Vngarorum regem Sicilie* (17v)⁴⁶. Za Andriju se ističe da je Ludovikov brat *Andree regis Neapolitani vestri germani fratris* (58v), a Karlo Ludovikov otac *piissimus dominus Krolus felicissimus genitor Sanctę maiestatis* (16r).

Vladislava se spominje kao Ivanova majka *illumque Iohannem cum sua genetrice* (07v), a Ivan kao njezin sin *cum Iohanne eius filio* (04v), *genitus eius Iohannes* (06r) ili Nelipčev sin *filius Neliptii* (05v).

Od sinova se spominju još i oni kneza Kurjaka iz Krbave *filiorum et comitis Curiati de Corbauia* (06v), te sin urotnika plemića Bivalda *cum seniori nato nomine Gregorium* (63r).

2.6. Proširena determinacija

Determinacije obogaćene epitetima ili različitim sintagmama prisutne su kod navođenja kraljeva:

⁴² Ostale potvrde: *ille frater Marinus Minorum ordinis* (23r), *idem frater Marinus* (23r), *illum fratrem Marinum minorum ordinis* (53v).

⁴³ Ostale potvrde: *frater Michael abbas Sanctorum Cosme et Damiani monasterii de monte dioecesis Iadrę* (69r).

⁴⁴ Ostale potvrde: *idem frater Nicolaus legatus* (13v), *dominus Nicoalus dei gratia Iadrensis archiepiscopus* (13v), *eundem fratrem Nicol.* (14v).

⁴⁵ Ostale potvrde: *dominus Nicolaus venerabilis pater et archiepiscopus Iadrensis compatriota in ecclesia beatissimi athletę Chrysogoni* (27r), *in pontificis Nicolai* (74r).

⁴⁶ Osim Ludovika i Andrije u tekstu se spominje i treći Karlov sin *Stephanus* (04v).

felix Karolus Vungarorum Rex (04r)

piissimus dominus Krolus felicissimus genitor Sanctę maiestatis (16r)

ad prefatum Andream natum felicis memorię Kroli regis Vngarorum (17v)

in protectione liberalis et naturalis domini Lodouici regis Vngarorum
(29v)

ili osoba u svećeničkoj službi:

*dominus Nicolaus venerabilis pater et archiepiscopus Iadrensis compatrio-
ta in ecclesia beatissimi athlete Chrysogoni* (27r).

Zanimljiva je determinacija u kojoj se može iščitati i autorov stav o do-
tičnoj osobi, kao kod mletačkog kapetana Andrije Maurocena:

*magnifico ac potenti viro et domino domino suo, domino Andree Maurece-
no capitaneo generali* (69r)

ili bosanskog bana Stjepana.

dux banus Bosnensis nomine Stephanus heretice prauitatis alumnus (19r)

coram Phano bano Bosnensi rebelli dicte vniuersalis basilice (25r)

Stephani Bosnensis bani Belialis alumni (57v).

Anonimni autor naglašava kad se radi o plemićima ili uglednim gra-
đanima:

nobili et sapienti uiro Marco Cornario de suo mandato comiti Iadre (08v)

nobilem virum Bartholomeum Petri de Storadis (17v).⁴⁷

Ablativ *nomine* u imenskoj se formuli nalazi u sljedećim primjerima:

quendam fratrem predicatorum ordinis nomine Nicol. Veglensem (13v)

dux banus Bosnensis nomine Stephanus heretice prauitatis alumnus (19r)

*secundum nuntium nomine fratrem Marinum minorum ordinis Iadren-
sem* (19r)

nomine Cerne de Fanfogna (25r)

per reliquum capitaneum castris nomine Ioannem de Scherbeç conciuem
(65v).

Atroponimi su često dopunjeni participom (*dictus, memoratus, predic-
tus, p̄dictus, prefectus, supradicta praefata, prefati,*)⁴⁸ zatim pokaznom

⁴⁷ Ostale potvrde: *tres ambassatores nobiles* (08r), *cum comitiua duorum nobilium de
ciuitate* (12v), *tres honoratos elegerunt viros* (13v), *et electione inter ipsos ciues nobilesque*
(16r), *nobiles viros* (46r), *et tres nuntios egregios* (54v), *solemnes sex conciuēs eligunt insi-
gnes in missos* (74v).

⁴⁸ Potvrđeni primjeri participa ispred imena: *dictus Petrus Capitaneus generalis de-
cem galearum* (12v), *memoratus Ludouicus rex* (07r), *memoratus Andreas rex* (20r), *memora-*

zamjenicom,⁴⁹ te imenicama *conciuis, consors, socius* kad se radi o sugrađanima i prijateljima.⁵⁰

2.7. Upotreba kratice

U sljedećim se primjerima anonimni autor poslužio kraticom⁵¹ u pisanju dijelova imenske formule:

s. *Michael* (08r)

quendam fratrem predicatorum ordinis nomine Nicol. Veglensem (13v)

eundem fratrem Nicol. (14v)

Capitan i. Marcus Iustiniano (16v)

per regem Lodou. (18v)

loco Marci Iustiniani qui generalis capt. erat exercitus terrestris (43r)

Franc. Pauli Georgio (54v).

tus Petrus Capithaneus (50v), *prefectus Petrus de Canali* (08v), *supradicta praefata Vladislaua* (05r), ili poslije imena: *Martinusius predictus* (13v), *Petrus de Canali predictus* (43r), *Lodouicus memoratus rex* (18v), *generalis erat capitaneus prefectus Petrus de Canali* (08v). Deklinirani oblici participa ispred imena: *dictum Lodouicum regem* (53v), *dicto Lodouico* (28r), *prefati comitis Biualdum eius sotium* (12v) ili poslije imena *Ludouici predicti* (17v), *imperio Petri Capetanei prefati* (14r). Upotreba prijedloga uz particip: *ad dictum Petrum de Canali Capitaneum sepe nominatum* (13r), *ad dictum Lodouicum regem Panonię* (16r), *ad prefatum Andream* (17v), *cum dicto Marco comite* (12v) i *cum dicto Nicolao bano* (05v). Uočava se nesigurnost u pisanju diftonga *ae* (*predictus* i *predictus*, *praefata*, *prefati* i *prefatum*).

⁴⁹ Potvrđeni primjeri: *idem frater Nicolaus legatus* (13v), *idem Carolus rex* (15v), *idem frater Marinus* (23r), *idem comes Gregorius* (23v), *idem rex Lodouicus* (27r), *ille frater Marinus Minorum ordinis* (23r), *ipsa Vladislaua* (05v), *quidam frater Michael, abbas monasterii Sanctorum Cosme et Damiani de monte dioecesis Iadře* (69r). Potvrde za genitiv: *illius proditoris Zoilli* (65v), akuzativ: *eundem fratrem Nicol.* (14v), *illum fratrem Marinum minorum ordinis* (53v), *quendam fratrem Predicatorum ordinis nomine Nicol. Veglensem* (13v), ablativ: *ipso Ludouico rege* (11r). Uz pokaznu zamjenicu može stajati veznik: *et idem Ludouicus rex succedens Krolo patri* (04v), *itaque idem Capitaneus Petrus Cifranus* (42r), *sed ille Stephanus banus* (25v) ili enklitička čestica: *illumque Iohannem cum sua genetrice* (07v), *eidemque Iohanni* (07v).

⁵⁰ Potvrđeni primjeri: *Franciscum quondam Pauli de Georgio ipsorum concieue* (16r), *nomine Ioannem de Scherbeę concieuem* (65v), *Georgium reliquum consortem* (12v), *Biualdum eius sotium* (12v).

⁵¹ Upotreba kratice, kao i upotreba velikog i malog slova, te određene ortografske osobitosti i to ne samo u pisanju antroponima i toponima, ukazuju na veću povezanost pojedinih dijelova teksta, te bi njihova analiza mogla pomoći u istraživanju cjelovitosti *Opsade*.

3. Toponimi

Autor *Opsade* za Zadar kaže *Iadra* (33vx2, 38r, 77r), *vrbs Iadre* (48v), *ciuitas Iadre* (71v), *a partibus Iadre* (58v), *comuni Iadre* (08v), *in confinia Iadre* (55r), *districtus Iadre* (54r), ali i *Iadera* (02r, 03v, 07v), *urbis Iaderę* (03v), te *Iadertinorum vrbs* (45v).

Osim uobičajenog pisanja genitiva singulara repatim e *Iadre*⁵², potvrđeni su i primjeri monoftongizacije *Iadre*,⁵³ a kao primjer navodimo *ciuitatis Iadre* (14v, 47r) i *ciuitatis Iadre* (18v).⁵⁴

Za hrvatske i dalmatinske krajeve autor kaže:

Croatię diocesis (04v)

ad partes Croatię (04v)

regionis Croatię (07r)

regionis Croatię et Dalmatię (12r)

Dalmatię atque Croatię (08v, 10r)

prouintię Dalmatię et Croatię (07r)

regionis Dalmatię (02v)

per uniuersam regionem Dalmatię (58r).⁵⁵

Dva imena imaju sljedeći toponimi *in Mogoroua Dubraua* (24v) i *a Mogoroua Draga* (26r), te *sub Alto Castro* (18v) i *Vissegrad* (47r).

Ostali toponimi potvrđeni u *Opsadi* jesu:

in finesque Aurane (58v)

ad Babas (23r)⁵⁶

in fines Bihach (07r)⁵⁷

in loco vocato Briacel Verh (21v)⁵⁸

⁵² Potvrde za genitiv singulara *Iadre*: 03vx2, 08v, 11r, 11v, 12r, 12v, 13r, 14r, 15r, 16r, 18v, 19r, 19v, 20v, 33v, 34r, 36v, 37r, 38v, 42r, 42v, 44v, 45r, 48v, 50r, 56r, 57r, 61v, 63r, 69vx2, 70v, 78v.

⁵³ Potvrde za genitiv singulara *Iadre*: 17rx2, 29v, 43r, 52r, 52vx2, 48r, 54v, 56r, 71v, 76r.

⁵⁴ Ostale potvrde za Zadar: *Iadram* (08rx2, 12vx3, 18r, 19v, 21r, 23r, 31r, 35r, 49v, 56r, 76r), *contra Iadram* (12r, 13r), *Iadramque* (14r, 33r), *sed o Iadera* (60r), *a Iadra* (55r, 55v), *ex Iadra* (65r), *in Iadra* (67v).

⁵⁵ Ostale potvrde: *in Croatia* (04v), *uersus Croatiam* (07r), *Dalmatię* (07v, 08v, 73r, 47r), *uersus reliquas maritimas ciuitates Dalmatie* (11r).

⁵⁶ Ostale potvrde: *ad Babbas* (50r, 52v). Najsiromašnija gradska četvrt smještena na jugoistočnom dijelu (Glavičić 2007:304).

⁵⁷ Ostale potvrde: *a finibus Bihacii* (11r), *in dictis metis Bihach* (07v).

⁵⁸ Brdašće smješteno u unutrašnjosti otoka Ugljana između mjesta Preko i Kali u

Budę (47v)
in Cetina (07v)
Corbauia (06v)
Clissa (07v)⁵⁹
Clochot (53v)⁶⁰
Gallicę (47r)
ex tota Italia (19v)
Lodomarieque (47r)
in confinio Melte (28r)⁶¹
in ciuitate Nonę (12r)⁶²
oppidum Ostrouice (07v)⁶³
in oppido Pagi seu in terra Pagi (11v)⁶⁴
ad Panonię partes (58v)⁶⁵
Ramę (47r)
Romanię (08v)
de monte Sanctorum Cosmę et Damiani (24r)⁶⁶
ianuę S. Demetrii (50v)
in vallem S. Eufemię (21v)⁶⁷
in valle S. Iacobi (35r, 40r)⁶⁸

blizini tvrđave sv. Mihovila. Toponim je predslavenskog podrijetla (Glavičić 2007:304).

⁵⁹ Ostale potvrde: *Clissam* (07v).

⁶⁰ Jedna od najznačajnijih utvrda Gorske županije na granici srednjovjekovne Hrvatske i Slavonije (Glavičić 2007:313).

⁶¹ Ostale potvrde: *penes Meltam* (37v), *ad Meltam* (44v). Predrimski toponim koji se nalazio na jugozapadnoj strani varoša uz gradske zidine, u blizini današnje Foše (Glavičić 2007:308).

⁶² Ostale potvrde: *Nonam* (12r), *in ciuitate cumulatus Nonę* (16v), *in Nonę ciuitate* (19v).

⁶³ Ostale potvrde: *Ostrouicam* (07v).

⁶⁴ Ostale potvrde: *Pagi* (12r).

⁶⁵ Ostale potvrde: *Panoniam* (06v), *Panonię* (16r).

⁶⁶ Ostale potvrde: *S. Cosmę et Dami.* (30v), *aliud oppidum qui est S. Cosmę et Damiani* (31r). Brežuljak (Ćokovac) 2 km sjeverozapadno od Tkona na otoku Pašmanu (Glavičić 2007: 305).

⁶⁷ Današnja Sutomišćica na otoku Ugljanu sa istoimenim naseljem, nazvana po srednjovjekovnoj crkvi sv. Eufemije koja se spominje od XIV. stoljeća (Glavičić 2007:304).

⁶⁸ Ostale potvrde: *ad fretum S. Iacobi* (40v), *penes S. Iacobum* (54r). Današnja »Uvala Vrulje« u sjeverozapadnom dijelu zadarske luke (Glavičić 2007:309).

a puncta S. Ioannis Euangel. (17v)
penes ianuam portus S. Marię (50v)⁶⁹
in metis S. Mathei (62r)⁷⁰
sub monte S. Michaelis (21r)⁷¹
ad fines S. Martini (16v)
S. Demetrii (51v)
ultra Sagularum (12v)⁷²
Saulare (52v)⁷³
Scardona (07v)⁷⁴
in confinio Semelnici (54r)⁷⁵
Servię (47r)
Sicilię (04v, 17v), *Sicilie* (20r)
in partes Slauonię (08v)⁷⁶
quoddam montem Spas vocationi (05r)⁷⁷
in fines Tnini (04v)⁷⁸
de ciuitate Tragurii (17r)
Venetię (02v)⁷⁹

⁶⁹ Ostale potvrde: *supra ianuam S. Marię* (51v).

⁷⁰ Ostale potvrde: *S. Mathei* (64r). Toponim se odnosi na sjeverozapadnu granicu zadarske Astoreje tj. prvobitnog ranosrednjovjekovnog gradskog područja. Nazvan je po crkvi sv. Martina u Diklu, koja je izgrađena tijekom XII. stoljeća (Glavičić 2007:301).

⁷¹ Ostale potvrde: *in castro S. Michaelis de monte* (21v), *oppidum S. Michaelis* (31r), *castrum S. Michaelis* (64r), *contra castrum S. Michaelis de monte* (64r), *oppidi S. Michaelis* (65v), *illius castri S. Michaelis* (66r).

⁷² Ostale potvrde: *iuxta immo preteriens Sagulas* (43v). Toponim je potvrđen jedino u *Opsadi* (Glavičić 2007:298).

⁷³ Toponim je potvrđen jedino u *Opsadi* (Glavičić 2007:312).

⁷⁴ Ostale potvrde: *Scardonam* (07v).

⁷⁵ Ostale potvrde: *in dicta confinia Semelnici* (54v). Zemunik je bio pogranična utvrda zadarskog distrikta prema teritoriju Lučke županije (Glavičić 2007:313).

⁷⁶ Ostale potvrde: *Slauonię* (04v), *Slauonie* (58v), *ad partes Slauonię* (09r), *ad partes Slauonie* (10r), *in partibus Slauonię* (10r), *terrarum Slauonię* (10v), *bano totius Slauonię* (68r). Slavonija je bio mletački pojam kojim se označavala Hrvatska i dalmatinski gradovi (Glavičić 2007:297).

⁷⁷ Nenaseljena hrid sjeverno od kninske tvrđave (Glavičić 2007:294).

⁷⁸ Ostale potvrde: *ipsum Tnini castrum* (04v), *ad partes Tnini* (06v), *Tnini oppidum* (07v).

⁷⁹ Ostale potvrde: *Venetias* (12r, 13v, 32v, 77v), *Venetiasque* (32v).

ad dictam regionem Vngarię (16r)⁸⁰

in vallem magistrorum (17r)⁸¹

in scopuli mali consilii (48v)

ad portam autem Campi (52r).

Potvrđena je nesigurnost u pisanju geminata u primjerima *ad Babas* (23r) i *ad Babbas* (50r, 52v), te nesigurnost u pisanju genitiva singulara npr. u primjerima *Dalmatię* (02v, 07r, 07v, 12r, 58r) i *Dalmatie* (11r), te *ad partes Slauonię* (09r) i *ad partes Slauonie* (10r).⁸²

Izdvojit ćemo primjer *de monte Sanctorum Cosmę et Damiani* (24r) u kojem autor umjesto uobičajene kratice *S.* upotrebljava puni oblik riječi, a što nam kako je već rečeno, može pomoći u istraživanju cjelovitosti teksta. Još su dva primjera napisana s kraticom: *a puncta S. Ioannis Euangel.* (17v) i *castris S. Cosmę et Dami.* (30v).

U tekstu se spominje Babilon s kojim autor uspoređuje Zadar *contra Babilonem* (03r) i Crveno more *maris rubri* (50v).

3.1. Osobitosti u upotrebi toponima *Iadera*, *Vissegrad* i *Mogoroua Draga*

U dvadeset i drugom poglavlju prve knjige pod naslovom *De triumpho quem Iadertini habuerunt de quodam trabucho confecto in quodam nauigiuo appellato maranum* (35r) pojavljuje se zanimljiv izraz za Zadar Teronia kako su ga, kaže autor, zvali stariji (*Sane igitur obsidentes Iadram que a senioribus appellata est Teronia*, 35r). U kritičkom se izdanju djela navodi da nam porijeklo ovog toponima nije poznato.⁸³ Još je jedna potvrda u navedenom poglavlju (*tam egregiorum quam infimatum virorum vrbis Teronię*, 37r), u kojem autor ne koristi ime Iadra ili Iadera. Toponim Teronia trebalo bi dodatno istražiti.

U jedanaestom poglavlju prve knjige pod naslovom *Dies receptionis litterarum regis* (18v) priloženo Ludovikovo pismo od 25. kolovoza 1345. godine, koje su Zadrani primili 8. rujna 1345. godine, završava riječima *Data sub Alto Castro die XXV mensis Augusti* (18v), dok u drugom poglavlju druge knjige pod naslovom *De inextimabili consolatione Iadertinorum de susceptione regalium litterarum* (46r) kraljevo pismo Zadranima od 31. prosinca 1345. godine, primljeno 26. ožujka 1346. godine, završava riječima *Data in*

⁸⁰ Ostale potvrde: *ab illis partibus Vngariamque* (08r), *Vngarię* (18v, 47r), *ab Vngaria* (54v).

⁸¹ Ostale potvrde: *in valle magistrorum* (36r, 49r).

⁸² Ovo je jedina potvrda genitiva *Slauonie* s monoftongizacijom.

⁸³ *Obsidio Iadrensis* (Glavičić 2007:309).

Vissegrad in festo S. Syluestri papę MCCCXLV (47r). U jednom, dakle, pismu kralj piše *sub Alto Castro*, a u drugom *in Vissegrad*.

Autor započinje sedamnaesto poglavlje prve knjige pod naslovom *Quomodo Iadertini přestolantur exercitum et de ipsius induciis et reuersione ad propria* (24v) rečenicom u kojoj navodi da Zadrani očekuju vojsku skupljenu po kraljevoj zapovijedi, koja se 6. studenoga utaborila u Mogorovoj Dubravi (*qui sexto mensis Nouembris in Mogoroua Dubraua castramentatus est*, 24r). U kritičkom se izdanju navodi da je Mogorova Dubrava selo u Lučkoj županiji jugozapadno od današnjeg Benkovca i u to je doba bila jedno od središta posjeda plemićkog roda Mogorovića (Glavičić 2007:305). Opisujući događaje, nešto kasnije u istom poglavlju, autor kaže da su se zapovjednici vojske, prezirući zapovijed svoga gospodara sutradan u zoru povukli iz Mogorove Draga i požurili prema ugarskim krajevima (*a Mogoroua Draga recesserunt sui domini spernentes edictum ad partesque Vngaricas properauerunt*, 26r). U kritičkom se izdanju iznosi mišljenje da se najvjerojatnije radi o krivo pročitanoj imenu sela Mogorova Draga, jer toponim nije poznat iz izvora (Glavičić 2007:305). Međutim, treba napomenuti da se oba primjera nalaze u istom poglavlju i da je prepisivač mogao uočiti različito pisanje toponima ukoliko se radi o pogrešno pročitanoj imenu.

4. Zaključak

U djelu *Obsidio Iadrensis* pisanje antroponima nije dosljedno pa se tako osobna imena, kao i drugi dijelovi imenske formule pojedinih protagonista opisanih događaja, navode u različitim oblicima ili u različitim grafijama. Potvrđena je determinacija prijedlogom *de* s posvojnim genitivom ili bez njega, a moguće su i obje varijante za istu osobu. Ovakva je imenska formula ponekad dopunjena službom ili titulom. Determinacija osobnim imenom i prezimenom može biti dopunjena rodbinskim odnosom, etnikom ili službom. Determinacija službom potvrđena je u samostalnoj upotrebi (osobito svećeničke službe), kao i determinacija rodbinskim odnosom. Uz antroponim često dolazi pokazna zamjenica (*idem, ille, quidam, ipsa*), ili participij kojim autor ističe da je navedenu osobu već spomenuo (*dictus, predictus, prefatus, memoratus, supradicta*). Ispred pokazne zamjenice i participija može doći veznik. Ime se ponekad uvodi u tekst ablativom *nomine*. Anonimni autor uvijek ističe ako se radi o plemićima i uglednim građanima (*nobiles, sapientes, honorati, egregii, insignes*) te sugrađanima (*conciues, consors, socius*). Determinacija obogaćena epitetima ili različitim sintagmama karakteristična je za kralja ili osobu u svećeničkoj službi. Osim za poznavanje hrvatskih antroponima, *Opsada* je vrijedan izvor i

za poznavanje toponima, a posebno su zanimljivi toponimi s višestrukim oblicima.

Osim nedosljednog pisanja imenskih formula, nedosljedno se dekliniraju njezini pojedini dijelovi, nedosljedno se navodi broj (prijedlog *de* s ablativom jednine, množine ili u obje varijante) i nedosljedno se pišu geminate. Redosljed riječi unutar formule također nije strog pa su potvrđeni primjeri inverzije. U nekoliko primjera imenska formula sadrži kraticu, ali se ne uočava pravilnost ili razlog njene upotrebe. Postavlja se pitanje koliko je za navedene osobitosti odgovoran anonimni autor, a koliko prepisivač, budući da se ne radi o najstarijem sačuvanom prijepisu.

Obrađena građa, koja je prilog proučavanju povijesne hrvatske antroponimije i toponimije ukazala je na teme istraživanja koje bi mogle pomoći u pokušaju usmjeravanja daljnje potrage za odgovorima na navedena otvorena pitanja koje prate to djelo, a to su sadržajna povezanost dijelova teksta u kojima se antroponimi i toponimi podudaraju jezičnim i stilskim osobitostima, zatim analiza kratica i upotreba velikog i malog slova u imenskim formulama, jezična usporedba i analiza Ludovikovih pisama, analiza etnonima, etnika i ktetika⁸⁴ o kojima nije bilo riječi u ovome radu, ali koji također ukazuju na određene zanimljivosti u prilog rascjepkanošći teksta. Sve nas to usmjerava na primjedbu s kojom je prepisivač zagrebačkog rukopisa Franciscus de Fumatis započeo svoj rad, a glasi *Hic nempe liber de quibusdam valde obscuris fragmentis exscriptus et compillatus fuit*. Ne znamo, dakle, kakve je to nejasne odlomke (*obscuris fragmentis*) prepisivač imao ispred sebe, gdje ih je pronašao, jesu li potjecali iz istog razdoblja, od jednog ili više autora, te sadržavaju li možda i usmenu predaju. Ne znamo je li prepisivač ispravno posložio tekst i koliko je intervenirao u njegov sadržaj i izgled. Ne znamo koliko je bilo prepisivača. Postavlja se pitanje o postojanju djela u drugačijem obliku od onog koji je prepisivač imao ispred sebe, čime se otvara i mogućnost da je upravo on autor arhetipa djela koje je došlo do nas. U slučaju *Opsade* pitanje autorstva, koje je bilo u središtu dosadašnjeg znanstvenog istraživanja neodvojivo je od pitanja načina nastanka zagrebačkog rukopisa. Kao središnja tema istraživanja nameće se pitanje radi li se u slučaju *Opsade* o cjelovitom djelu jednog autora s različitim interpolacijama u tekst ili možda o kompilaciji tekstova, čime bi se opravdale mnogobrojne jezične i sadržajne nejasnoće i proturječja o kojim je bilo govora i u dosadašnjem radu.

⁸⁴ Etnonimi, etnici i ktetici u *Opsadi* obradit će se u zasebnom radu.

Izvori

- Frauenberger, Domenico Ignazio. Rukopis prijepisa djela *Obsidio Iadrensis* (XVIII. st.). Znanstvena knjižnica Zadar. Zbirka rukopisa, sign. Ms. 735, 4–288.
- Franciscus de Fumatis. Rukopis prijepisa djela *Obsidio Iadrensis* («Zagrebački rukopis», 1532.). Arhiv HAZU, Zbirka kodeksa, sign. II. a 35, 2–78.
- Lucius, Ioannes. Rukopis prijepisa »Zagrebačkog rukopisa« («Vatikanski rukopis»). Biblioteca Apostolica Vaticana. Zbirka rukopisa, sign. Ms. 6958, 2–52.
- Lucius, Ioannes. 1666. *Obsidionis Iadrensis libri duo. De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*. Amstelodami: apud Ioannem Blaeu, 387–422.
- Lucius, Ioannes. 1673. *Inscriptiones Dalmaticae*. Veneciis: typis Stephani Curtii.
- Obsidio Iadrensis*. 2007. Rukopis Veljka Gortana priredili Branimir Glavičić i Vladimir Vratović sa suradnicima Damirom Karbićem, Miroslavom Kurelcem i Zoranom Ladićem. Zagreb: HAZU.
- Schwandtner, Johann Georg. 1747. *Scriptoris anonymi libri duo obsidionis Iadrensis de anno Domini MCCCXLV. Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Slavonicarum*, vol. III. Lipsiae: B. G. Teubneri, 665–723.

Literatura

- Begonja, Sandra. 2014. Srednjovjekovno djelo *Obsidio Iadrensis*/Opsada Zadra kao povijesni izvor za prikaz vojnopomorske moći Venecije u 14. stoljeću. *Povijesni prilozi*, 47, 81–141.
- Budak, Neven. 1983/1984. *Obsidio Iadrensis* kao povijesno i književno djelo naše predrenesanse. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 23, 133–138.
- Gortan, Veljko. 1970. *Obsidio Iadrensis* (Opsada Zadra). *Umjetnost riječi*, 14, 1/2, 101–106.
- Gortan, Veljko; Vladimir Vratović. 1969. *Hrvatski latinisti*, sv. I. Zagreb: Zora, Matica Hrvatska, 84–105.
- Klaić, Nada. 1976. *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga.
- Klaić, Nada; Ivo Petricioli. 1976. *Zadar u srednjem vijeku do 1409*. Zadar: Filozofski fakultet Zadar.
- Ladić, Zoran. 2009. O nekim aspektima uloge Crkve u zbivanjima opisanim u djelu *Obsidio Iadrensis*. Ur. Marjan, Livijo. *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: zbornik radova sa znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije)*, sv. 1. Zadar: Zadarska nadbiskupija: Sveučilište u Zadru, 277–291.

- Marasović-Alujević, Marina. 2003. *Hagioforna imena u srednjovjekovnom Splitu i okolici*. Split: Književni krug.
- Perić, Olga. 2007. Opsada Zadra (1345–46) u dvije latinske verzije: zadarskoj i venecijanskoj. *Živa antika*, 57, 1/2, 53–63.
- Perić, Olga. 2009. O autorstvu djela *Obsidio Iadrensis*. Ur. Marjan, Livijo. *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: Zbornik radova sa znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije)*, sv. 1. Zadar: Zadarska nadbiskupija – Sveučilište u Zadru, 291–297.
- Rački, Franjo. 1864. Dva ljetopisa o obsjednuću grada Zadra god. 1345.–46. *Književnik*, 1, 557–562.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Anthroponyms and toponyms in the work *Obsidio Iadrensis*

Abstract

Paper analyses anthroponyms and toponyms in the work *Obsidio Iadrensis*, which according to the opinion of historians is considered to be one of the most valuable narrative sources for the knowledge of Croatian 14th century history, also as one of the rare, but quality works of our Pre-Renaissance period. The research was conducted on the *Zagreb manuscript* from 1532, which is closest to the non-existent and assumed archetype.

Research has shown that the writing of anthroponyms is inconsistent, so that personal names, as well as other parts of the noun formula of individual protagonists of the described events are listed in different forms or in different graphics. Of the above toponyms, those that are confirmed only in *Obsidio Iadrensis* are particularly interesting. The processed material, in addition to being a contribution to the study of historical Croatian anthroponymy and toponymy, also indicates topics (use of abbreviations, uppercase and lowercase letters, greater linguistic, stylistic and content similarity of certain parts of the text) whose research could help in trying to direct further search answers to the above open questions that accompany the work.

Ključne riječi: *Obsidio Iadrensis*, antroponimi, toponimi, srednjovjekovni Zadar

Keywords: *Obsidio Iadrensis*, anthroponyms, toponyms, medieval Zadar